

Arne Ivarsson

Hänt i Holaveden

Hösten 2009 avslutade jag mitt skrivande om Stavabygden – gränsbygden. Det omfattar 26 byar med människor, händelser, vägar, odling och bebyggelsehistoria under 400 år. Biblioteket i Ödeshög har nu lagt ut detta på nätet. Det finns också för utlåning att läsa för den som inte har dator.

Det var mina ögon som satte stopp för skrivandet då. Att läsa arkivhandlingar kräver pigga ögon. Mina ögon orkade inte längre. Jag var tvungen att sätta punkt. Men i begränsad omfattning kan jag ändå fortsätta med skrivandet.

I mitt källmaterial i datorn, har jag mycket som jag kan fortsätta att arbeta med. Många människoöden finns lagrade i min dator. Jag vill gärna berätta mera om människor och händelser som jag förut bara nämnt i korthet. Hur många berättelser det blir, det får vi se.

Dessa människoöden och händelser är både från äldre och nyare tid.

I mer än 40 år har jag samlat på uppgifter från gamla tider. Det har varit om händelser, om gammal folktro, om troll och spöken, men framför allt har jag velat berätta om människoöden.

Hör gärna av dig och lämna synpunkter på mina berättelser.

Jönköping i juni 2011

Arne Ivarsson
Kungsgatan 13,
553 31 Jönköping,
Tel 036/71 32 33
(arnei-1@hotmail.com)

Albert Zachéus Andersson

Ett människoöde

Albert spred glädje och vänlighet omkring sig men i kyrkoboken skrevs han som idiot. Det var den tidens sätt att beskriva en person som hade talsvårigheter.

Han hette Albert Zachéus Andersson och kallades Albert. Men hans andra förnamn, Zachéus, tyder på att hans föräldrar påverkats av väckelserörelsen.

Albert föddes den 26 augusti 1872. Hans föräldrar var skolläraren Anders August Andersson och hans hustru Lena Greta Persdotter i Lilla Krokek. Hans föräldrar hade gift sig 1866. Fadern flyttade detta år från Gåsabol till Lilla Krokek. Modern hade i flera år varit piga i Norrgården i Lilla Krokek, hos Anders Magnus Jönsson.

Fadern var född i Trehörna men hade med sina föräldrar kommit till Gåsabol 1845. Modern hade sina rötter i Stora Krokek.

Fadern är i husförhörslängden för åren 1861-66 antecknad som skollärare, redan då han bodde kvar i föräldrahemmet i Gåsabol. Det finns inga anteckningar om huruvida han utbildats någonstans, eller om han fått sin utbildning på hemmaplan, kanske av någon redan etablerad skollärare. Detta var på den tiden när allmän folkskola skulle ordnas. Det var säkerligen brist på lärare i början.

Omkring år 1875 byggdes det nya skolhuset i Munkeryd. Den först omnämnde skolläraren där var Johan Karlsson. Han var från Ingefreakarp i Gränna och kom till skolhuset i Munkeryd 1877. Vi kan anta att han hade lärarutbildning. Kanske det var då som Anders August Andersson i Lilla Krokek upphörde med sin lärargärning. Det var också då som han tycks ha blivit handlande.

I en senare husförhörslängd står *fattiga hyresgästen*. Det har gått utför med ekonomin. Det fanns fem barn i familjen.

Alberts mor dog 1887. Då var Albert 15 år gammal. Han hade enligt en anteckning i husförhörslängden svårt att tala. Han tjänade som dräng hos Oskar i Stava på 1880-talet. Hans två äldre syskon, Hilma Rosina och Emil Antonius reste till Amerika 1888. Hans yngre broder, Johan August, reste till Amerika 1891, den yngre system Jenny Agunda 1892. Så var Albert ensam kvar hemma hos fadern.

Alberts mor hade sina rötter i Stora Krokek. Hennes broder var Anders Jonsson på Jansagården. Flera av hans familj reste till Amerika vid denna tid. Det kan således varit påverkan därifrån.

Men år 1899 reste även Alberts fader till Amerika. Kvar i Sverige lämnade han sin son Albert Zacheus, han som i kyrkboken skrevs som *idiot och fattig*.

Albert bodde sedan som inhyst hos Karl Andersson i Norrgården i Lilla Krokek.

Någon tid senare bodde han i Stora Krokek, troligen som dräng, men där fick han bo i ladugården hos djuren.

När Karl Andersson i Lilla Krokek fick höra detta tog han åter hand om Albert och sedan fick han bo hos honom på Norrgården.

När Norrgården vid mitten av 1920-talet övertogs av Karl Anderssons son Einar Karlsson fick Albert bo kvar på gården. Han hade ett eget rum med öppen spis på andra våningen.

Albert deltog i arbetet på gården. Han hämtade ved och vatten och uträttade sysslor i ladugården. Han var som en av familjen. Han hade svårt att tala men han förstod vad folk sade till honom. Det tycktes inte vara något fel på hans fattningsförmåga. Han kunde uttala vissa ord.

Albert snusade. Han fick pengar till snus som han sedan köpte i handelsboden i Lilla Krokek. Om han någon gång saknade pengar till snus brukade han gå till Karlsrö, där Karl Andersson och hans hustru bodde på äldre dar. Där ställde han sig utanför fönstret och visade sin tomma portmonnä. Då brukade han få mer pengar till snus.

I kyrkboken uppges han ibland som dräng och ibland som idiot. Där var han också antecknad som fattig. Det noterades också att han inte blivit konfirmerad.

Han deltog i bygdens folkliv. När människor samlades någonstans, då var också Albert där. Han spelade munspel när tillfälle gavs. Om han spelade melodier är inte säkert, men han spelade. Han förstod vad folk sade. Det fanns människor som ibland drev med honom på grund av hans talsvårigheter. Då blev han ledsen.

När det var bröllop i Narbäck lördagen den 14 juni 1930 var han där. Det var mina föräldrar, Ivar och Astrid som gifte sig. När det på sedvanligt sätt ropades *Brudparet ut*, och brudparet följda av tärnor och marskalkar tog en liten uppvisningstur utanför huset, då gick Albert i spetsen och spelade på sitt munspel *och gjorde sjåter*. Ordet *sjåter* har nu försvunnit ur vårt språk. Det är svårt att finna en bra förklaring till detta uttryck. Kanske det kan översättas med att han *gjorde glada miner*. Albert var en glädjespridare, på sitt sätt.

Tänk förresten vad många gamla mustiga ord som numera försvunnit ur vårt språk.

I en byrålåda på sitt rum hade han en packe med foton. Det var möjligen vykort från hans familj i Amerika. Dessa kort var han mycket rädd om.

År 1941 intogs han på sjukhus och avled där en tid senare.

Albert kunde inte själv tala. Men här har han i någon mån fått komma till tals med en berättelse om sig själv.

Arne Ivarsson